

DEVLETÇİLİK TARTIŞMALARINDA ÜÇ TEMEL YANLIŞ

Aydınlık Gazetesi, 24 Şubat 2020

Yıldırım Koç

Kemalist Devrim'i tartışırken sık sık gündeme gelen bir konu, Türkiye'deki devletçilik uygulamalarıdır.

Türkiye'deki devletçilik uygulamaları, bazılarının ileri sürdüğü gibi, "tekelci devlet kapitalizmi" midir, yoksa, Türkiye'ye özgü bir sosyalizm anlayışıyla oluşturulmuş bir model midir?

Ben, ikinci anlayışın geçerli olduğunu düşünüyorum. Nitekim, Mustafa Kemal Paşa, 4 Ocak 1922 tarihinde Lenin'e yazdığı mektupta şu değerlendirmeyi yapmaktaydı: "Memleketimizi düşman işgalinden kurtardıktan sonra, niyetimiz, kamu yararı taşıyan büyük işletmeleri olabildiğince devlet eliyle yönetmek ve böylece, bir büyük kapitalistler sınıfının gelecekte memlekete hâkim olmasının önüne geçmektir." (ATABE, C.12, s.211)

Kemalist Devrim'de devletçiliğin niteliğinin anlaşılabilmesinde, kanımca bu konudaki üç yanlış yaklaşımın ele alınmasında yarar var.

DEVLETÇİLİK YALNIZCA SANAYİ KURULUŞLARIYLA İLGİLİ DEĞİLDİR

Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışının yanlış anlaşılmasının nedenlerinden biri, bu dönemde devletçiliği devletin sanayi kuruluşlarına yaptığı yatırımlarla sınırlı olarak ele almaktır.

Halbuki Türkiye'de devletçilik tarımda, ulaşıtırmada, haberleşmede, eğitimde, sağlıkta, elektrik üretim ve dağıtımında, madencilikte ve sanayide uygulandı. Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren yabancı sermayeli şirketlerin millileştirilmesi ve devletleştirilmesi sanayi kuruluşları dışındaydı. Eğitim ve sağlıkta devletçilik ise ülkenin temel politikalarıydı. Dini vakıfların, tekke ve zaviyelerin arazilerinin ve diğer gayrimenkullerinin tazminat ödenmeden devrimci bir biçimde devletleştirilmesi de çok önemli bir adımdı.

DEVLETÇİLİK 1930'LU YILLARDA BAŞLAMADI

Yaygın bir yanlış anlayış, Türkiye'nin devletçiliği 1930'lu yıllarda benimsediği ve uyguladığı düşüncesidir. Halbuki, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren, yukarıda belirtilen alanlarda devletçilik uygulandı. Devletçiliğin amacı da, ülkede bir milli burjuvazi yaratmak değil, ülkenin siyasal bağımsızlığını tamamlayacak ekonomik bağımsızlığını sağlamaktı. Bu nedenle, diğer bazı ülkelerdeki devletçilik uygulamalarından farklı olarak, verimli bir biçimde işleyen devlet işletmeleri özel sektöre devredilmedi. Tam tersine, başarısız kalan bazı özel işletmelerin devletleştirilmesi yoluna gidildi. Bu uygulamalar, Kemalist Devrim'in Türkiye'ye özgü bir sosyalizm modelinin temel yapı taşlarıydı.

DEVLETÇİLİK, MİLLET OLUŞTURMA SÜRECİNİN TEMEL UNSURLARINDANDI

Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışını bazı başka ülkelerdeki devletçilik uygulama ve anlayışlarından ayıran en önemli noktalardan biri, Osmanlı'dan devralınan halkın çağdaş bir millete dönüştürülmesinde en önemli araçlardan biri olarak devletçiliğin kullanılmasıdır. Devletçilik tartışmalarında Türkiye'de çok önemli olan bu etmen genellikle göz ardı edilmektedir.

Millet oluşumunda önemli araçlardan biri, iç pazarın bütünleştirilmesi, ülke içinde farklı bölgelerin insanların kendi aralarındaki ekonomik ve toplumsal ilişkilerin artırılmasıdır. Cumhuriyet'in demiryolu politikası buna yönelikti ve ancak devletçilikle başarılabilirdi.

Sağlık hizmetlerinin devlet eliyle sağlanması, hem sınırlı kaynaklarla sağlıklı bir nüfusun yaratılmasına katkıda bulunuyordu, hem de farklı bölgelerden gelen sağlık personelinin, devletin parasız olarak sağladığı sağlık hizmetlerini sunması yoluyla milli kaynaşmayı yaratıyordu.

Eğitim hizmetlerinin devlet eliyle sağlanması, özellikle ilköđretimde milli kimliđin geliřtirilmesi için zorunluluktur. Bu ihtiyaa uygun devletçi eğitim modeli geliřtirildi.

Devlet fabrikalarında ve diğer işletmelerinde bir arada çalışan farklı etnik köken ve inançtan insanlar da bir milli kimliğin yaratılmasında ve bir milletin oluşturulmasında yer aldılar.

Kemalist Devrim'in devletçilik anlayışı bu çerçevede ele alındığında, tekelci devlet kapitalizminin değil, Türkiye'ye özgü bir sosyalizm modelinin uygulandığı söylenebilir.